

**Pliant de ghidare
privind dreptul la
informare, dreptul la
acces la un avocat și
dreptul la asistență
juridică privind copiii și
persoanele vulnerabile**

Conținut

Scopul broșurii	03
Prezentare generală a directivelor	04
Copiii și persoanele vulnerabile în proceduri penale	08
Directiva 2016/800/UE	11
Principiile de bază din spatele Directivei	16
1.1.1. Interesul superior al copilului	16
1.1.2. Participare efectivă	19
Recomandarea din 2013 - Persoane vulnerabile în cadrul procedurilor penale	26
Proiectul FULL-PROOF	28

SCOPUL BROȘURII

Această broșură este concepută pentru a oferi organelor judiciare, procurorilor, organelor de cercetare penală ale poliției judiciare poliției și altor practicieni în justiție penală o prezentare rapidă și practică a principalelor instrumente procedurale ale Uniunii Europene (UE) pentru persoanele vulnerabile și copii, începând cu Directivele 2012/13/UE (dreptul la informare), 2013/48/UE (acces la un avocat) și 2016/1919/UE (asistență juridică), incluzând Directiva 2016/800/UE privind garanțiile procedurale pentru copiii suspectți sau acuzați și Recomandarea din 2013 privind garanții procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în proceduri penale.

Aceasta oferă răspunsuri clare și practice la problemele care pot apărea în cazurile care implică persoane vulnerabile și copii și este destinată în principal celor care gestionează cazurile de la contactul inițial cu poliția până în etapele premergătoare judecății și judecății. Acesta ilustrează modul în care măsurile speciale pentru aceste grupuri, apărute din vârstă, dizabilitate, afecțiuni mentale sau fizice sau alți factori, funcționează în cazuri reale, permițând practicienilor să apere interesele superioare, să asigure o participare eficientă și să țină cont de vulnerabilitățile individuale.

În cele din urmă, poate fi utilă și pentru serviciile de protecție a copilului, furnizorii de asistență juridică și coordonatorii de formare care doresc să integreze standardele de procedură ale UE pentru grupurile vulnerabile în practica de zi cu zi, managementul cazurilor și dezvoltarea profesională.

PREZENTARE GENERALĂ A DIRECTIVELOR

Directiva 2012/13/UE privind **dreptul la informare** în procedurile penale stabilește reguli minime pentru a asigura că suspecții și inculpații trebuie informați prompt despre (i) drepturile lor procedurale, (ii) motivele arestării/inculpării și (iii) acces la dosarele din întreaga UE.

În ceea ce privește drepturile procedurale, acestea ar trebui să primească prompt informații referitoare la cel puțin următoarele:

- ✓ Dreptul de a avea acces la un avocat
- ✓ Orice drept la consultanță juridică gratuită
- ✓ Dreptul de a fi informat despre acuzație
- ✓ Dreptul la interpretare și traducere
- ✓ Dreptul de a păstra tăcerea

Mai mult, la arestare preventivă sau reținere, **trebuie să li se aducă la cunoștință suspecților sau inculpaților drepturile și să se consemneze într-un proces-verbal despre aceasta, într-un limbaj clar și simplu**, pe care trebuie să aibă posibilitatea să-l citească și să li se permită să păstreze o copie după acesta. Acest proces-verbal trebuie să includă, pe lângă drepturile menționate mai sus, următoarele:

- ✓ Dreptul de acces la actele de documentare procedural din dosarul cauzei penale;
- ✓ Dreptul de a avea autorități consulare și o singură persoană informate;
- ✓ Dreptul la acces la asistență medicală de urgență;
- ✓ Numărul maxim de ore sau zile ale suspecților sau inculpaților pot fi privați de libertate înainte de a fi aduși în fața organelor judiciare.

Exemple model de Scrisori de Drepturi în procedurile penale și în procedurile privind mandatele europene de arestare (EAW) pot fi găsite în Anexele 1 și 2 ale [Directivei](#), respectiv.

Suspecții și inculpații trebuie să fie, de asemenea, informați, în detaliu suficient despre actul penal de care sunt suspecți sau inculpați, pentru a-și putea exercita eficient drepturile de apărare și a asigura proceduri corecte. De asemenea, trebuie să li se informeze motivele oricărei arestări sau rețineri, inclusiv încadrarea juridică a faptei săvârșite.

În cele din urmă, suspecții și inculpații (și avocații lor) trebuie să beneficieze de acces gratuit la documentele esențiale pentru în vederea exercitării dreptului de a introduce o contestație la judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța competentă să judece cauza în primă instanță, i, precum și la toate probele materiale (inclusiv la probele în apărare) deținute de organele judiciare la dosarul cauzei penale.

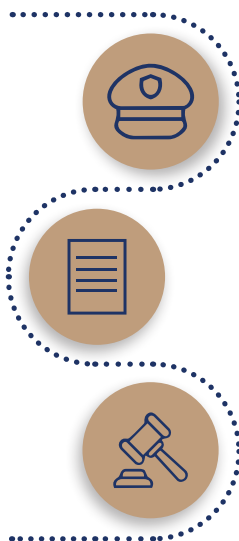
Pentru o descriere mai detaliată, vă rugăm să consultați Trusa de Instrumente a Proceselor Echitabile privind Directiva privind Dreptul la Informație, [disponibilă aici](#). Pentru o scurtă prezentare a principalelor puncte ale Directivei 2012/13/UE, vă rugăm să consultați rapoartele Agenției UE pentru Drepturi Fundamentale (FRA) "[Drepturi în practică: acces la un avocat și drepturi procedurale în procedurile penale și ale mandatelor europene de arestare](#)", și "[Drepturile persoanelor suspectate și inculpate în întreaga UE: traducere, interpretare și informare](#)" care includ secțiuni dedicate dreptului la informație. Oferind o prezentare generală a standardelor, provocările regionale și exemple de practici promițătoare, următorul raport al Proiectului UE "De la drept la practică: Consolidarea drepturilor procedurale în custodia poliției (ProRPC)" este de asemenea disponibil [aici](#).

Directiva 2013/48/UE privind **dreptul de acces la un avocat** stabilește cerințe esențiale privind drepturile suspectilor și ale inculpaților în procedurile penale și în cazurile EAW. Se aplică din momentul în care o persoană este informată de autorități că este suspectată sau acuzată de săvârșirea unei infracțiuni, până la pronunțarea unei hotărâri judecătorești rămase definitive sau până la dispunere unei soluții de clasare sau de renunțare la urmărirea penală în faza de urmărire penală.

Această Directivă se bazează în mare parte pe principiile și standardele prevăzute de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cum ar fi [Salduz v Turcia \(2008\)](#), conform cărora accesul la un avocat încă de la prima audiere a organului de cercetare penală este o cerință fundamentală pentru un proces echitabil și că restricțiile asupra acestui drept vor afecta, în general, iremediabil drepturile apărării.

Articolul 3 (2) specifică faptul că suspectii sau inculpații au dreptul de a accesa un avocat fără întârziere nejustificată, începând cu cel mai timpuriu dintre următoarele:

Mai înainte de audierea de către organelle de cercetare penală ale poliției judiciare te sau de alte autorități de aplicare a legii sau judiciare

Când autoritățile desfășoară anumite acte procedural în cursul procedurilor probatorii sau de strângere de probeupă privarea de libertate prin dispunerea unei măsuri privative de libertate a reținerii sau a arestării preventive

Când persoana a fost citată să se prezinte în fața unei instanțecompetente să judece cauza în primă instanță sau în apel

Mai mult, comunicarea confidențială cu consilierii juridici, participarea lor eficientă la interogatoriu și prezența lor la actele cheie de investigație trebuie protejate. De asemenea, prevede ca, dacă statutul unei persoane se schimbă de la martor la suspect, audierea să înceteze imediat și persoana să fie informată despre drepturile sale, inclusiv accesul la un avocat. Pentru procedurile EAW, Directiva asigură accesul la un avocat în statul executant și posibilitatea de a numi unul în statul emitent.

Anumite restricții temporare pot fi permise în circumstanțe excepționale, în special atunci când există "o nevoie urgentă de a evita consecințe adverse grave pentru viață, libertate sau integritate fizică într-un anumit caz" pentru victimele reale sau potențiale.

Directiva permite, de asemenea, suspectilor sau inculpaților să renunțe la dreptul de acces la un avocat, cu condiția ca renunțarea la acest lucru să fie voluntar, informată, neechivocă și poate fi retrasă oricând.

Pentru o explicație mai detaliată și o prezentare concisă a principalelor sale prevederi, puteți consulta următoarele materiale: raportul FRA "**Drepturi în practică: acces la un avocat și drepturi procedurale în procedurile penale și cu mandate europene de arestare**" și **trusa de instrumente Fair Trials privind Directiva de Acces la un Avocat**.

Directiva 2016/1919/UE privind **dreptul la asistență juridică** stabilește standarde minime comune privind accesul la asistență juridică finanțată de stat pentru suspecți, inculpați și solicitanți în procedurile EAW. Importanța sa constă în asigurarea accesului egal la justiție și în protejarea dreptului la un proces echitabil.

Această Directivă este strâns legată de Directiva privind dreptul de acces la un avocat și are scopul de a garanta același drept, prin finanțare publică, adică finanțare de către un stat membru cu ajutorul unui avocat, permițând astfel exercitarea dreptului de acces la un avocat și asigurând eficacitatea acestuia.

Se aplică suspecților sau inculpaților în proceduri penale care beneficiază de dreptul de acces la un avocat menționat mai sus conform Directivei respective și îndeplinesc unul dintre cele trei criterii suplimentare:

Persoanele sunt private de libertate.

Se impune prin lege să fie asistate de un avocat în conformitate cu legislația regională sau națională.

Sunt obligați sau autorizați să participe la un act procedural sau de strângere de probe.

Se aplică și persoanelor solicitate sub un EAW care au dreptul de a accesa un avocat la arestarea de către statul executant, precum și persoanelor care, deși inițial nu erau suspecte sau inculcate în cauză, au devenit astfel în timpul interogatoriului.

Pentru a determina dacă cineva are suficiente resurse pentru a-și plăti propriul avocat în cadrul procedurilor penale, statele membre pot aplica un test de mijloace, un test de fond sau ambele. În orice caz, testul de fond este considerat îndeplinit în următoarele circumstanțe: (a) atunci când un suspect sau un inculpat este adus în fața unei instanțe sau a unui judecător competent pentru a decide asupra lipirii de libertate prin dispunerea unei măsuri privative de libertate de genul reținerii sau arestării preventive în orice etapă a procedurilor în cadrul acestei directive; și (b) în timpul privării de libertate.

Asistența juridică trebuie acordată fără întârziere nejustificată și, cel târziu:

Mai înainte de a fi audiat de către organelle judiciare competente.

Mai înainte de desfășurarea oricărui act de procedură sau de strângere de probe să fie realizate.

O descriere mai detaliată și o îndrumare de implementare privind această Directivă pot fi găsite în **Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu**, precum și în kiturile specializate de asistență juridică produse în cadrul proiectelor finanțate de UE și organizațiilor neguvernamentale (de exemplu **trusa de instrumente pentru Transpoziție** a Panelului Consultativ pentru Procese Echitabile și Experți Juridici și **Kitul de Instrumente pentru Directiva pentru Asistență Juridică**).

COPIII ȘI PERSOANELE VULNERABILE ÎN PROCEDURI PENALE

Copiii și alte persoane vulnerabile (de exemplu, din cauza vârstei, dizabilității, afecțiunilor mentale sau fizice) care au calitatea de suspect sau de inculpat în proceduri penale necesită măsuri de protecție distincte sau sporite, asigurându-le **înțelegerea, interesul superior și participarea** prin măsuri specializate precum evaluări individuale, examinări medicale și proceduri prietenoase cu copiii.

Aceste considerente suplimentare apar în Directivele generale privind garanțiile procedurale (2012/13/UE, 2013/48/UE, 2016/1919/UE) prin adaptări de vulnerabilitate (vezi tabelele 1 și 2 de mai jos), dar au și propriile instrumente dedicate: Directiva 2016/800/UE și Recomandarea 2013 privind garanțiile procedurale pentru copii și pentru persoanele vulnerabile, respectiv, care sunt suspecti sau inculpați în proceduri penale. Aceste instrumente specifice vor fi abordate în secțiunea următoare.

În cuprinsul articolului 505 și 5051 din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală din România sunt dispoziții care reglementează care sunt persoanele care sunt chemate la organul de urmărire penală într-o cauză penală cu minori suspecti sau inculpați într-o cauză penală, precum și modalitatea în care este informat minorul care are calitatea de suspect sau de inculpat, prin intermediul reprezentantului legal, asupra drepturilor sale pe parcursul procesului penal.

Astfel, dispozițiile art. 505 CPP prevăd:

Art. 505 CPP**(1)**

Când suspectul ori inculpatul este minor, la orice ascultare sau confruntare a acestuia organul de urmărire penală dispune citarea părinților ori, după caz, a tutorelui, curatorului sau a persoanei în îngrijirea ori supravegherea căreia se află temporar minorul, precum și a direcției generale de asistență socială și protecție a copilului din localitatea unde se desfășoară audierea.

(1¹)

La efectuarea oricărui alt act de urmărire penală la care este citat suspectul sau inculpatul minor se citează părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul, dacă organul judiciar consideră că prezența acestora este în interesul superior al minorului și nu este de natură să aducă atingere bunei desfășurări a procesului penal.

(1²)

Dacă părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul nu au putut fi găsiți ori prezența acestora ar afecta interesul superior al minorului sau desfășurarea procesului penal, citarea se va face către un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar.

(1³)

În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult potrivit alin. (1²) sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, citarea se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ținând seama de interesul superior al minorului.

(1⁴)

În cazul în care circumstanțele prevăzute la alin. (1²) sau (1³) încetează, citarea se va face potrivit alin. (1¹).

(2)

Abrogat.

(2)

Neprezentarea persoanelor legal citate la ascultarea sau confruntarea minorului nu împiedică efectuarea acestor acte.

Dispozițiile articolului 505^{^1} din Codul de procedură penală, cu privier la necesitatea informării suspectului sau inculpatului minor:

(1)

În cauzele cu suspecti sau inculpați minori, înainte de prima audiere, acestora li se aduc la cunoștință, pe lângă cele prevăzute la **art. 108**, și următoarele:

- a)** informații cu privire la principalele etape ale procesului penal;
- b)** dreptul ca părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar să primească aceleași informații comunicate minorului;
- c)** dreptul la protecția vieții private, în condițiile legii;
- d)** dreptul de a fi însoțiți de părinți sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau de un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar, în timpul diferitelor etape ale procedurii conform prezentei legii;
- e)** dreptul de a fi evaluați prin intermediul referatului de evaluare;
- f)** dreptul la evaluare medicală și asistență medicală în cazul în care vor fi supuși unei măsuri preventive privative de libertate;
- g)** măsurile preventive ce li se pot aplica, precum și dreptul ca măsura preventivă privativă de libertate să fie aplicată cu caracter excepțional, potrivit art. 243, perioada pentru care poate fi dispusă și durata maximă a măsurii preventive privative de libertate, condițiile pentru prelungirea și menținerea acesteia, precum și dreptul la verificarea periodică a măsurii, în condițiile legii;
- h)** dreptul de a fi prezenți la judecarea cauzei;
- i)** dreptul la exercitarea căilor de atac, în condițiile legii.

(2)

Toate comunicările către suspectul sau inculpatul minor se fac într-un limbaj simplu și accesibil, adaptat vârstei acestuia.

(3)

Informațiile prevăzute la **art. 108**, precum și cele prevăzute la alin. (1) se comunică și părinților sau, după caz, tutorelui, curatorului ori persoanei în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

Dispozițiile articolului 505¹ din Codul de procedură penală, cu privir la necesitatea informării suspectului sau inculpatului minor:

(4)

În cazul în care persoanele prevăzute la alin. (3) nu au putut fi găsite sau comunicarea către acestea ar fi contrară interesului superior al minorului sau ar afecta desfășurarea procesului penal, comunicarea informațiilor prevăzute la art. 108, precum și a celor prevăzute la alin. (1) se face către un alt adult desemnat de minor și acceptat de organul judiciar.

(5)

În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult conform alin. (4) sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, comunicarea informațiilor se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ținând seama de interesul superior al minorului.

(6)

În cazul în care circumstanțele prevăzute la alin. (4) încetează, comunicarea se va face către părinți, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

Tabelul 1: Referințe explicite la copii în Directivele privind Garanțiile Procedurale

Instrumente juridice	Referințe pentru copii
Directiva 2012/13/UE (informații)	<p>Recitalul 26:</p> <p>Autoritățile trebuie să adapteze furnizarea de informații pentru suspectii care nu pot înțelege din cauza vârstei mici, afecțiunilor mentale sau fizice sau a unor factori similari.</p>

Instrumente juridice	Referințe pentru copii
Directiva 2013/48/UE (accesul la un avocat)	<p>Recitalul 55:</p> <p>Garanții și notificări prietenoase cu copiii: Directiva promovează ghiduri de justiție prietenoase cu copiii Consiliului Europei (CoE); asigură că copiii înțeleg consecințele renunțării; notifică imediat titularul responsabilității parentale la detenție (sau adultul potrivit dacă este contrar intereselor superioare); limitează amânările, interzice detenția în izolare a copiilor.</p> <p>Articolul 5(2):</p> <p>Când un copil este privat de libertate, deținătorul responsabilității parentale trebuie informat cât mai curând posibil despre privare și motive, cu excepția cazului în care este contrar interesului superior al copilului (atunci un alt adult potrivit).</p>
Directiva 2016/1919/UE (asistență juridică)	<p>Recital 29:</p> <p>Sușține drepturile copilului: Directiva garantează drepturile fără discriminare, respectând Carta Europeană a Drepturilor Fundamentale (Carta) și Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), inclusiv "drepturile copilului", alături de un proces echitabil, prezumția de nevinovăție și drepturile de apărare.</p>

Tabelul 2: Referințe explicite la **persoanele vulnerabile** în Directivele privind Garanțiile Procedurale

Instrumente juridice	Referințe pentru persoane vulnerabile
Directiva 2010/64/UE (interpretare și traducere)	<p>Recitalul 27:</p> <p>Autoritățile trebuie să se asigure că persoanele cu deficiențe fizice sau altfel în situații slabe (care afectează comunicarea/înțelegerea) pot exercita eficient drepturile prin identificarea vulnerabilităților și luarea de măsuri adecvate (de exemplu, adaptări) pentru proceduri echitabile.</p>

Instrumente juridice	Referințe pentru persoane vulnerabile
Directiva 2010/64/UE (interpretare și traducere)	<p>Articolul 2(3):</p> <p>Dreptul la interpretare (...) include asistență adecvată pentru persoanele cu dificultăți de auz sau vorbire.</p>
Directiva 2012/13/UE (informații)	<p>Recitalul 26:</p> <p>Autoritățile trebuie să adapteze furnizarea de informații pentru suspectii care nu pot înțelege din cauza vârstei mici, afecțiunilor mentale sau fizice sau a unor factori similari.</p> <p>Articolul 3(2):</p> <p>Statele membre trebuie să furnizeze informații oral și în scris, într-un limbaj simplu, ținând cont de nevoile specifice ale suspectilor sau inculpaților – persoane vulnerabile.</p>
Directiva 2013/48/UE (accesul la un avocat)	<p>Recitalul 51:</p> <p>Obligația de grijă pentru suspectii cu poziții slabe: Autoritățile trebuie să faciliteze exercitarea eficientă a accesului avocaților sau a drepturilor de notificare la terți pentru persoanele vulnerabile, identificând vulnerabilitățile și implementând garanții adecvate.</p> <p>Articolul 13:</p> <p>Statele membre trebuie să se asigure că nevoile particulare ale suspectilor vulnerabili și ale persoanelor vulnerabile sunt luate în considerare în aplicarea acestei directive.</p>
Directiva 2016/1919/UE (asistență juridică)	<p>Articolul 9:</p> <p>Statele membre trebuie să se asigure că nevoile particulare ale suspectilor vulnerabili, persoanelor acuzate și ale persoanelor solicitate sunt luate în considerare în implementarea acestei Directive.</p>

Directiva 2016/800/UE

Această Directivă stabilește reguli minime la nivelul întregii UE care asigură protecții personalizate pentru copii, inclusiv dreptul la informație, asistență juridică obligatorie, evaluări individuale și interesul superior al copilului ca considerente principale.

Copiii, adică persoanele sub 18 ani, care sunt suspecți sau inculpați în proceduri penale, sau devin astfel pe parcursul interogatoriului poliției, sau care sunt persoane solicitate în procedurile EAW, beneficiază de mai multe garanții procedurale și drepturi pe care statele membre le au pentru a le aplica.

În ceea ce privește în special dreptul la informare, copiii trebuie informați prompt despre drepturile lor conform Directivei privind Informațiile (2012/13/UE) și aspectele generale ale procedurilor.

Tipul de informații care trebuie furnizate într-un limbaj simplu și accesibil poate fi împărțit în trei "etape":

Trebuie să fie informați prompt despre:

- ✓ Dreptul ca titularul responsabilității părintești să fie informat și să fie însoțit de acesta;
- ✓ Dreptul la asistență din partea unui avocat;
- ✓ Dreptul la intimitate;
- ✓ Dreptul la asistență juridică.

În cea mai timpurie etapă posibilă a procedurii, aceștia ar trebui să fie informați despre drepturi suplimentare, inclusiv:

- ✓ Dreptul la o evaluare individuală;
- ✓ Dreptul la un examen medical;
- ✓ Dreptul la limitarea privării de libertate și la utilizarea unor măsuri alternative;
- ✓ Dreptul de a fi însoțit de deținătorul responsabilității parentale în timpul audierilor;
- ✓ Dreptul de a se prezenta personal la proces;
- ✓ Dreptul la remedii eficiente.

În caz de privare de libertate, aceștia trebuie informați despre dreptul la un tratament specific în timpul acestei privări.

În loc ca informațiile de mai sus să fie furnizate deținătorului responsabilității parentale, acestea pot fi acordate altui adult, desemnat de copil, dacă le dezvăluie acestuia:

A

Ar fi contrar interesului superior al copilului;

B

Nu este posibilă deoarece persoana nu poate fi contactată sau identitatea acesteia rămâne necunoscută;

C

Ar putea pune în pericol substanțial procedurile.

Această persoană va avea, de asemenea, voie să însoțească copilul în timpul procedurilor judiciare și în alte etape ale procesului, inclusiv în timpul audierii de către organelle de cercetare ale poliției judiciare. poliției.

Mai mult, pe lângă protejarea **accesului copilului** la un avocat, această Directivă se concentrează pe asistența unui avocat. Așa cum este explicat în [Fișa Informativă](#) a Proiectului UE "ProRPC", aceasta înseamnă că *avocatul ar trebui să aibă un rol activ și să participe la toate etapele procedurilor*, nu doar să fie prezent.

Astfel, copiii au dreptul să:

- ✓ Întâlniți-vă în privat și comunicați cu un avocat, inclusiv înainte de audierea de către organul de cercetare penală al poliției judiciare de către poliție;
- ✓ Fiți asistați de un avocat în timpul audierii și în timpul desfășurării procedurilor probatorii.

Pentru descrieri suplimentare ale drepturilor prevăzute în această Directivă și ale problemelor sale cheie, consultați Ghidul [de Referință CCBE pentru a sprijini practicienii apărării UE și](#) trusa de instrumente [a Directivei pentru Copii în Procese](#) Echitabile.

În plus, pentru o analiză mai detaliată a garanțiilor acestei directive, *rațiunea de a fi și interacțiunile cu principiile și normele consacrate într-un corp mai larg de standarde europene și internaționale*, consultați Manualul FRA [privind dreptul european referitor la drepturile copilului și](#) Cartea Albă [a Observatorului Internațional pentru Justiția Juvenilă](#).

Principiile de bază din spatele Directivei

1.1.1. Interesul superior al copilului

Interesul superior al copilului este menționat de mai multe ori pe tot parcursul Directivei și se bazează pe alte instrumente juridice importante, precum Convenția a Drepturilor Copilului (CRC) și Carta. Ambele stabilesc că, *în toate acțiunile care privesc copiii (...), interesul superior al copilului trebuie să fie o considerație primordială*. Ce anume constă în interesul superior trebuie evaluat de la caz la caz, deoarece nu este un concept static, ci unul flexibil și în mișcare.

În special, [Comentariul General nr. 14 privind dreptul copilului de a-și lua interesul superior ca considerație principală \(art. 3, paragraful 1\) de către Comitetul pentru Drepturile Copilului](#) aduce o lumină semnificativă asupra modului de interpretare a acestui principiu (simultan regulă de procedură și drept) și examinarea aplicabilității sale.

Cum ar trebui evaluat interesul superior al unui copil?

A

Asigurați-vă că copilul are dreptul de a fi ascultat și evaluați greutatea care trebuie acordată opiniilor acestuia

Copiii trebuie să primească o oportunitate autentică de a-și exprima opiniile și de a le acorda importanța cuvenită, în funcție de vârstă, maturitate și înțelegere. Cu cât nivelul de înțelegere al copilului este mai mare, cu atât opiniile sale ar trebui să ghideze mai mult determinarea interesului său superior.

B

Identificați elementele relevante de interes superior

Odată ce copilul a fost ascultat, trebuie identificate toate elementele relevante ale interesului superior al copilului. Aceste elemente nu sunt exhaustive și trebuie adaptate fiecărui copil. Acestea includ:

- Opiniile copilului;
- Identitatea copilului;

- ✓ Păstrarea mediului și relațiilor familiale;
- ✓ Grijă, protecție și siguranță;
- ✓ Situația de vulnerabilitate a copilului;
- ✓ Drepturile copilului la sănătate, educație și dezvoltare.

C

Adună informații cuprinzătoare despre situația copilului

Profesioniștii, inclusiv avocații, trebuie să se familiarizeze cu situația copilului:

- ✓ Sănătate fizică și mentală;
- ✓ Dezvoltare emoțională și psihologică;
- ✓ Mediul social, educația și condițiile de trai.

Acest lucru poate necesita consultarea asistenților sociali, psihologilor, profesorilor, părinților sau tutorilor.

D

Echilibrați elementele identificate, acordând o atenție specială considerentelor privind vulnerabilitatea și protecția

Atunci când există mai multe elemente sau interese concurente, actorii relevanți trebuie:

- ✓ Cântărește fiecare element cu grijă;
- ✓ Explică cum se rezolvau conflictele;
- ✓ Demonstrează de ce rezultatul ales servește cel mai bine copilului.

Pe acest echilibru, trebuie acordată o greutate deosebită situațiilor de vulnerabilitate și nevoi de protecție. Un exemplu de astfel de conflict este transmis de CRC: Interesul copilului de a menține legăturile familiale poate fi limitat de obligația de a-l proteja de violență sau abuz în cadrul familiei.

Atât efectele imediate asupra bunăstării copilului, cât și impacturile pe termen lung asupra dezvoltării trebuie luate în considerare, iar evaluările ar trebui revizuite și actualizate pe măsură ce circumstanțele și nevoile evoluează.

E

Aplicarea garanțiilor procedurale în procesul de evaluare

Evaluarea trebuie realizată printr-un proces care este:

- ✓ Corect și prietenos cu copiii, asigurându-se că copilul înțelege procedurile și comunică cu el într-un mod adecvat vârstei;
- ✓ La timp și receptiv nevoilor copilului;
- ✓ Susținut de asistență juridică sau reprezentare;
- ✓ Multidisciplinar, implicând asistenți sociali, psihologi sau alți profesioniști relevanți atunci când este necesar;
- ✓ Transparență, cu decizii raționale, documentate și deschise revizuirii;
- ✓ Protejează intimitatea și confidențialitatea copilului.

În România, Principiul interesului superior al copilului este reglementat prin dispozițiile articolului 263 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, astfel:

Articolul 263

Principiul interesului superior al copilului

(1)

Orice măsură privitoare la copil, indiferent de autorul ei, trebuie să fie luată cu respectarea interesului superior al copilului.

Articolul 263

(2)

Pentru rezolvarea cererilor care se referă la copii, autoritățile competente sunt datorate să dea toate îndrumările necesare pentru ca părțile să recurgă la metodele de soluționare a conflictelor pe cale amiabilă.

(3)

Procedurile referitoare la relațiile dintre părinți și copii trebuie să garanteze că dorințele și interesele părinților referitoare la copii pot fi aduse la cunoștința autorităților și că acestea țin cont de ele în hotărârile pe care le iau.

(4)

Procedurile privitoare la copii trebuie să se desfășoare într-un timp rezonabil, astfel încât interesul superior al copilului și relațiile de familie să nu fie afectate.

(5)

În sensul prevederilor legale privind protecția copilului, prin copil se înțelege persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nici nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu, potrivit legii.

1.1.2. Participare efectivă

Acest principiu este înrădăcinat în dreptul internațional și european prin garanții de proces echitabil și proceduri prietenoase cu copiii, în special conform jurisprudenței CRC a Națiunilor Unite, CEDO și [CEDO](#). Deși Directiva 2016/800/UE nu face referire expresă la "participarea efectivă", aceasta o pune în practică prin garanții obligatorii precum dreptul la informare, asistență juridică obligatorie, evaluare individuală și dreptul de a fi prezent și de a participa la proces. Copiii trebuie, de asemenea, să poată înțelege procedurile și ce este în joc pentru ei.

Cum poate fi garantat principiul participării eficiente a copilului în procedurile legale?

Autoritățile/profesiioniștii relevanți ar trebui:

- A** Asigurați-vă că băiatul suspect sau inculpatul înțelege acuzațiile și posibilele pedepse împotriva sa;
- B** Desfășurarea procedurilor într-un mediu înțelegător și prietenos cu copilul, astfel încât copilul să poată exprima liber;
- C** Luați în considerare cu seriozitate și acordați respectul cuvenit pentru ceea ce a exprimat copilul, în funcție de vârstă, maturitate și circumstanțele cazului;
- D** Să ofere copilului toate informațiile și explicațiile necesare privind posibilele consecințe ale opiniilor și opiniilor sale;
- E** Aplică măsuri procedurale pentru a proteja participarea (de exemplu, asigurarea confidențialității, confidențialității etc.).

Pentru exemple suplimentare despre ce ar trebui să fie informat copilul, consultați paragraful 46 din [trusa de instrumente](#) Fair Trials.

Așa cum este prevăzut în Manualul [FRA privind dreptul european privind drepturile copilului](#), alte exemple concrete de cerințe de participare efectivă includ:

- Prezența copilului în timpul audierilor;
- Organizarea audierilor în camera închisă;
- Limitarea publicității procesului;
- Formalitate limitată a ședințelor de judecată.

Pentru o prezentare mai detaliată a principiilor inerente drepturilor copilului în cadrul procedurilor penale, inclusiv **demnitatea, nediscriminarea și statul de drept**, consultați **Ghidurile CoE ale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei pentru justiția prietenoasă** cu copiii și **Comentariul General nr. 24 (2019) privind drepturile copiilor în sistemul de justiție pentru minori, elaborat de Comitetul pentru drepturile copilului**.

În ceea ce privește o descriere detaliată a rolului pe care îl joacă avocații în protejarea drepturilor și principiilor menționate mai sus pe parcursul diferitelor etape ale procedurilor (reținere, preventivă și audierea de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, arestare preventive și proceduri judiciare), consultați secțiunea de implementare practică a trusei de **instrumente Fair Trials**.

Având în vedere că obiectivul principal al justiției juvenile, conform articolului 40 din CRC, este reintegrarea **copiilor în societate**, profesioniștii din sistemele de justiție penală care se ocupă direct sau indirect de suspecti sau inculpați minori ar trebui să acorde atenție următoarelor aspecte:

- ✓ Copiii (Minorii) nu ar trebui reținuți împreună cu adulții;
- ✓ Arestarea preventivă ca măsură procesuală, trebuie să fie o măsură de ultimă instanță.
 - Alternativele fără custodie care protejează interesul superior al copilului și sprijină reintegrarea sa în societate (Articolul 40 (1) din CRC) ar trebui prioritizate, de exemplu: "ordine de îngrijire, îndrumare și supraveghere; consiliere; probă; plasament; programe de educație și formare profesională".

În România, în ceea ce privește audierea copilului în procedurile privind cauzele civile se aplică dispozițiile articolului 264 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, astfel:

Ascultarea copilului

(1)

În procedurile administrative sau judiciare care îl privesc, ascultarea copilului care a împlinit vârsta de 10 ani este obligatorie. Cu toate acestea, poate fi ascultat și copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani, dacă autoritatea competentă consideră că acest lucru este necesar pentru soluționarea cauzei.

<p>Ascultarea copilului</p>	<p>(2)</p> <p>Dreptul de a fi ascultat presupune posibilitatea copilului de a cere și a primi orice informație, potrivit cu vârsta sa, de a-și exprima opinia și de a fi informat asupra consecințelor pe care le poate avea aceasta, dacă este respectată, precum și asupra consecințelor oricărei decizii care îl privește.</p> <p>(3)</p> <p>Orice copil poate cere să fie ascultat, potrivit prevederilor alin. (1) și (2). Respingerea cererii de către autoritatea competentă trebuie motivată.</p> <p>(4)</p> <p>Opiniile copilului ascultat vor fi luate în considerare în raport cu vârsta și cu gradul său de maturitate.(5) Dispozițiile legale speciale privind consimțământul sau prezența copilului, în procedurile care îl privesc, precum și prevederile referitoare la desemnarea de către instanță a unui reprezentant în caz de conflict de interese rămân aplicabile.</p>
-----------------------------	--

De asemenea, în procedurile judiciare penale, sunt aplicabile dispozițiile articolelor 506 – 509 din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, astfel:

<p>Articolul 506 CPP</p> <p>Referatul de evaluare a minorului</p>	<p>(1)</p> <p>În cauzele cu inculpați minori, organele de urmărire penală pot să solicite, atunci când consideră necesar, efectuarea referatului de evaluare de către serviciul de probațiune de pe lângă tribunalul în a cărui circumscripție teritorială își are locuința minorul, potrivit legii.</p> <p>(1[^]1)</p> <p>În cazul în care minorul este trimis în judecată, solicitarea referatului de evaluare este obligatorie, cu excepția cazului în care acest lucru ar fi contrar interesului superior al minorului.</p> <p>(la 12-12-2020, Articolul 506 din Capitolul III , Titlul IV , Partea SPECIALĂ a fost completat de Punctul 5, ARTICOLUL UNIC din LEGEA nr. 284 din 8 decembrie 2020, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 1201 din 09 decembrie 2020)</p>
--	--

Articolul 506 CPP

Referatul de evaluare a minorului

(2)

În cursul judecății, instanța poate solicita efectuarea referatului de evaluare de către serviciul de probațiune de pe lângă tribunalul în a cărui circumscripție își are locuința minorul, potrivit legii. În situația în care efectuarea referatului de evaluare nu a fost solicitată în cursul urmăririi penale, potrivit dispozițiilor alin. (1) sau (1[^]1), dispunerea efectuării referatului de către instanță este obligatorie.

(3)

Abrogat.

(4)

Prin referatul de evaluare, serviciul de probațiune solicitat poate face propuneri motivate cu privire la măsurile educative ce pot fi luate față de minor.

(4[^]1)

În cazul în care elementele care constituie baza referatului de evaluare se schimbă considerabil, organul de urmărire penală sau, după caz, instanța va solicita întocmirea unui nou referat de evaluare. Solicitarea se poate face din oficiu sau în urma sesizării făcute de serviciul de probațiune, de minor ori de către părinți sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul, cu privire la schimbările intervenite.

(la 12-12-2020, Articolul 506 din Capitolul III, Titlul IV, Partea SPECIALĂ a fost completat de Punctul 7, ARTICOLUL UNIC din LEGEA nr. 284 din 8 decembrie 2020, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 1201 din 09 decembrie 2020)

(5)

Abrogat.

Articolul 507

Compunerea instanței

(1)

Cauzele în care inculpatul este minor se judecă potrivit regulilor de competență obișnuite de către judecători anume desemnați potrivit legii.

(2)

Instanța compusă potrivit dispozițiilor alin. (1) rămâne competentă să judece potrivit dispozițiilor procedurale speciale privitoare la minori, chiar dacă între timp inculpatul a împlinit vârsta de 18 ani.

Articolul 507

Compunerea instanței

(3)

Inculpatul care a săvârșit infracțiunea în timpul când era minor este judecat potrivit procedurii aplicabile în cauzele cu infractori minori, dacă la data sesizării instanței nu a împlinit 18 ani. Dacă la data sesizării instanței inculpatul împlinise vârsta de 18 ani, dar la data dobândirii calității de suspect era minor, instanța investită, reținând cauza, poate decide aplicarea procedurii pentru cauzele cu infractori minori, atunci când consideră necesar, ținând cont de toate circumstanțele cauzei, inclusiv gradul de maturitate și gradul de vulnerabilitate ale persoanei vizate.

Articolul 508

Persoanele chemate la judecarea minorilor

(1)

La judecarea cauzei se citează serviciul de probațiune, părinții minorului sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

(2)

Persoanele arătate la alin. (1) au dreptul și îndatorirea să dea lămuriri, să formuleze cereri și să prezinte propuneri în privința măsurilor ce ar urma să fie luate.

(3)

Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică judecarea cauzei.

(4)

Dacă niciuna dintre persoanele prevăzute la alin. (1) nu a putut fi găsită ori prezența acesteia ar afecta interesul superior al minorului sau desfășurarea procesului penal, citarea se va face către un alt adult corespunzător care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar.

(5)

În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult conform alin. (4) sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, citarea se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ținând seama de interesul superior al minorului.

Articolul 508

Persoanele chemate la judecarea minorilor

(6)

În cazul în care circumstanțele de la alin. (4) sau (5) încetează, citarea se va face potrivit alin. (1).

(1)

Cauzele cu inculpați minori se judecă de urgență și cu precădere.

(2)

Ședința de judecată este nepublică. Cu încuviințarea instanței, la desfășurarea judecății pot asista, în afară de persoanele arătate la **art. 508**, și alte persoane.

(3)

Când inculpatul este minor cu vârsta mai mică de 16 ani, instanța, dacă apreciază că administrarea anumitor probe poate avea o influență negativă asupra sa, poate dispune îndepărtarea lui din ședință. În aceleași condiții pot fi îndepărtați temporar din sala de judecată și părinții ori tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

(4)

La rechemarea în sală a persoanelor prevăzute la **alin. (3)** președintele completului le aduce la cunoștință actele esențiale efectuate în lipsa lor.

(5)

Ascultarea minorului va avea loc o singură dată, iar reascultarea sa va fi admisă de judecător doar în cazuri temeinic justificate.

(6)

Când persoana vătămată este minor cu vârsta mai mică de 16 ani, victimă a infracțiunilor prevăzute la art. 197, 199, 209-216¹, 218, 218¹, 219, 219¹, 221, 222, 223 și 374 din Codul penal, instanța, dacă apreciază că administrarea anumitor probe poate avea o influență negativă asupra sa, va dispune îndepărtarea minorului din ședință. În aceleași condiții pot fi îndepărtați temporar din sala de judecată și părinții ori tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau în supravegherea căreia se află temporar minorul.

Articolul 509

Desfășurarea judecății

<p>Articolul 509</p> <p>Desfășurarea judecării</p>	<p>(7)</p> <p>La rechemarea în sală a persoanelor prevăzute la alin. (6), președintele completului le aduce la cunoștință actele esențiale efectuate în lipsa lor.</p> <p>(8)</p> <p>În cazul infracțiunilor prevăzute la art. 197, 199, 209-216¹, 218, 218¹, 219, 219¹, 221, 222, 223 și 374 din Codul penal, instanța de judecată pune la dispoziția părților înregistrarea audio-video sau audio obținută în condițiile art. 111 alin. (8). Instanța audiază persoana vătămată doar în cazuri temeinic justificate.</p>
---	--

Recomandarea din 2013 - Persoane vulnerabile în cadrul procedurilor penale

Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile (suspecți sau acuzați) în procedurile penale completează Foaia de parcurs a UE prin îndemnarea statelor membre să consolideze drepturile persoanelor vulnerabile (din cauza vârstei, afecțiunilor mentale sau fizice, sau a dizabilităților) care nu pot înțelege sau participa pe deplin eficient. Totuși, rămâne o lege moale neobligatorie. Cu toate acestea, referințele făcute în directivele privind garanțiile procedurale sunt obligatorii și executorii.

Elemente cheie ale Recomandării:

Aceasta se aplică din momentul în care o persoană este suspectată că a comis o infracțiune până la încheierea procedurilor

Abordează identificarea promptă a persoanelor vulnerabile prin examinări medicale independente, evaluarea gradului de vulnerabilitate, nevoile specifice și adecvarea măsurilor

Include drepturi procedurale **specifice, în special:**

- A** Nediscriminare
- B** Prezumția de vulnerabilitate
- C** Informații (într-un mod accesibil și pentru a avea un reprezentant legal sau un adult potrivit nominalizat de persoana vulnerabilă sau de autoritățile competente pentru a asista acea persoană prezentă la secția de poliție și în timpul audierilor)
- D** Accesul la un avocat (care nu trebuie renunțat atunci când persoana vulnerabilă nu poate înțelege și urmări procedura)
- E** Asistență medicală
- F** Înregistrarea audiovizuală a interogatoriilor
- G** Protecție împotriva privării inutile de libertate
- H** Confidențialitate și protecția datelor

Recenta [hotărâre Baralo a Curții de Justiție a UE](#) a clarificat sfera de aplicare a dreptului de acces la un avocat și dreptul persoanelor vulnerabile la asistență juridică. Pentru a afla mai multe, consultați [Eurocrim](#).

FULL-PROOF Project

FULL-PROOF is a European Union co-funded project that aims to contribute to the streamlining of criminal justice procedures by comprehensively addressing breaches of procedural rights occurring in the initial stages of justice proceedings, concretely those in Directive 2012/13/EU, Directive 2013/48/EU, and Directive 2016/1919/EU.

If you want to know more about this project, please visit our website at:

www.full-proof.eu

The Consortium

Portugal

IPS_Innovative Prison Systems

Bulgaria

Bulgarian Helsinki Committee Organisation

Italy

University of Bologna

Slovakia

Academy of Police Force in Bratislava

Poland

Polish Platform for Homeland Security

Slovenia

Peace Institute

Romania

Police Academy 'Alexandru Ioan Cuza'

FULL-PROOF.EU

Cofinanțat de Uniunea Europeană.

Opiniile și punctele de vedere exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat opiniile Uniunii Europene sau ale Comisiei Europene. Nici Uniunea Europeană, nici Comisia Europeană nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.

